

ВИДОВИЙ СКЛАД ШКІДНИКІВ КАПУСТИ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Майя ДЖАМ

к. с-г. наук України

в.о. доцент ОДАУ

<https://orcid.org/0000-0001-8183-5488>

mayadzham@gmail.com

Світлана ФОРТУНОВА

здобувач вищої освіти

агробіотехнологічного факультету

Одеський державний аграрний університет,

м. Одеса. Україна

Анотація. Мета проведення досліджень – визначення видового складу шкідників капусти білоголової, проаналізовано вплив найбільш шкодочинних видів фітофагів на якісні показники. Закладка дослідів відбувалася в умовах ТОВ «Колос» Одеського району Одеської області у 2022–2023 рр. Найбільш поширеними фітофагами капусти у зоні Південного Степу України є капустия міль *Plutella maculipennis* Curt., капустия совка *Mamestra brassicae* L., капустяний *Pieris brassicae* L. і ріпний *Pieris rapae* L. білани та попелиця капустия *Brevicoryne brassicae* L.

Ключові слова: капуста білоголова, комахи-фітофаги, імаго, генерації, капустия совка

Вченими досліджено, що в межах ареалу капустиної совки розвивається від одного до трьох поколінь на рік [1,2]. Строки вильоту метеликів з лялечок, що діапазували, залежать від погодніх показників. Початок льоту збігається зі встановленням середньої добової температури повітря +14,5 – 16,5 °С, середньої добової температури ґрунту на глибині 5 см – +20,5 – 22,3 °С [3,4,5].

У роки досліджень 2022-2023 рр. умовах ТОВ «Колос» Одеського району Одеської області на полях капусти білоголової найбільш поширеними фітофагами були: капустия совка, капустяний і ріпний білани, капустия міль і капустия попелиця. Встановлено, що капустия совка, була з основних шкідників культури. Для ефективного захисту врожаю і розробки методів прогнозування необхідно було вивчити біологічні особливості і шкодочинність цього шкідника у регіоні досліджень.

За даними наших досліджень, в умовах Лісостепу України капустия совка розвивається в двох генераціях. Початок льоту метеликів, що вийшли з

лялечок, які перезимували, відмічено в першій декаді травня після встановлення середньодобової температури повітря 14 – 17 °С і ґрунту – 18,5 – 20,5 °С, масовий літ – у третій декаді травня – першій червня при середньодобовій температурі повітря 20 – 22 °С. Тривалість льоту метеликів становила 30 – 40 діб, масовий літ тривав протягом 20 – 25 діб.

Капустяні совки першого покоління відроджуються в першій декаді червня, другого – у другій і третій декадах липня – першій декаді серпня. Напочатку розвитку гусениці знаходилися в тому місці, де були відкладені яйця, вони виїдали м'якоть із нижньої сторони листка, а потім розповзалися по всій рослині. Гусениці першого покоління пошкоджували рослини капусти в червні і частково в липні, другого – в липні-серпні, на початку вересня.

Початок льоту метеликів капустяної совки другого покоління відмічено у другій декаді липня. Максимальна кількість совок вилітала у першій декаді серпня, коли середньодобова температура ґрунту на глибині перетворення в лялечку становила 23 С (2022 р.), а 2023 рр. – у третій декаді липня, коли середньодобова температура ґрунту становила відповідно 24 і 25 С. Виліт метеликів другого покоління, в масовій чисельності, спостерігався у III декаді липня – I серпня.

Шкодочинність капустяної совки залежить від умов росту й розвитку рослини: за однакової чисельності гусениць реакція рослин може відрізнятись [38]. У посушливих умовах, при оптимальній для гусениць температурі (+30° С) шкодочинність посилюється, оскільки за недостачі вмісту вологи в рослині гусениці об'їдають її інтенсивніше.

За результатами наших досліджень, гусениці молодших віків помітної шкоди не завдають, але у міру росту вони об'їдають значні площі листків. Унаслідок цього зменшується асиміляційна поверхня рослини, порушується процес фотосинтезу. Шкодочинність капустяної совки полягає також у тому, що гусениці V – VI віків у пошуках соковитої їжі прогризають ходи в головках капусти, забруднюють їх екскрементами, внаслідок чого значно знижується її товарність.

Таблиця 1 Ступінь пошкодження рослин капусти в ТОВ «Колос»

Рік	Ступінь пошкодження рослин капусти, %					
	I покоління			II покоління		
	II декада червня	III декада червня	I декада липня	III декада липня	I декада серпня	II декада серпня
2022	0,8	1,1	4,7	5,8	6,7	30,1
2023	0,7	0,8	3,2	4,9	10,2	18,4

Специфічною особливістю цієї комахи є те, що друге (осіннє) покоління небезпечніше для капусти пізніх строків дозрівання, ніж перше. Ступінь пошкодження рослин гусеницями першого покоління становила 0,7 – 4,7 %, а другого – 18,4– 30,1 % (табл. 1).

Нами встановлено, що в 2022-2023 рр. умовах ТОВ «Колос» Одеського району Одеської області, гусениці капустиної совки *Mamestra brassicae* L. першого покоління, які відроджувалися у другій-третьій декадах червня і першій декаді липня, пошкоджували рослини капусти на 0,7 – 4,7 %, і при такому незначному ступені пошкодження не було необхідності проводити обробки інсектицидами. Проте, гусениці капустиної совки другого покоління, які з'являлися у третій декаді липня і першій-другій декадах серпня, пошкоджували рослини капусти на 30,1 %.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дрозда В. Ф. Критерії оцінки фізіологічного стану популяцій капустиної совки *Mamestra brassicae* L. (Lepidoptera, Noctuidae) та капустиного білана *Pieris brassicae* L. (Lepidoptera, Pieridae) // Захист і карантин рослин. 2010. Вип. 46. С. 16–22.
2. Писаренко В. М. Екологічні основи раціонального природокористування в аграрному виробництві / В. М. Писаренко, О. М. Куценко. К.: НМКВО. 1992. 132 с.
3. Дрозда Т. В. Природні біотопи та ефективність паразитів лускокрилих шкідників капусти (Тези доповідей науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів, присвяченої 50-річчю Інституту захисту рослин, 13–14 березня 1996 р.). К. 1996. С. 97.
4. Колеснік Л. І. Захист білоголової капусти від шкідників біологічним методом // Тези доповідей науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів присвяченої Інституту захисту рослин «Проблеми захисту рослин від шкідливих організмів в сучасних економічних та екологічних умовах». Київ: ІЗР УААН. 1996. 98 с.
5. Дрозда В. Ф. Динаміка популяцій членистоногих в насадженнях капусти на фоні інтегрованого захисту // Захист і карантин рослин. 1996. Вип. 44. С. 126–136.